

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามแนวทางการศึกษาแบบวัฒนธรรม
พรรณนา¹ (Ethnography) คือ การเข้าไปฝังตัว(immersion)ภายในชุมชน โดยใช้การสังเกตการณ์แบบ
มีส่วนร่วม เพื่อทำความเข้าใจกับวิถีชีวิต วิถีคิด และวัฒนธรรมของชุมชนที่ศึกษา ประกอบกับการ
สัมภาษณ์เชิงลึกและการวิจัยเอกสาร โดยมีรายละเอียดวิธีการศึกษาในแต่ละส่วนดังนี้

วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล

จากวัตถุประสงค์ในการศึกษา และกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้วก่อน
หน้านี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) ซึ่งถือว่าเป็น
วิธีการหลักของการวิจัยตามแนววัฒนธรรมพรรณนา โดยผู้วิจัยได้บันทึกปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้นในสนามวิจัยจากสิ่งที่สังเกตเห็นได้ เพื่ออธิบายความหมายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดย
อาศัยการตีความหมายประกอบ เนื่องจากผู้วิจัยได้เฝ้าติดตามและร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วย
นอกจากนั้นยังช่วยเพิ่มความชัดเจนและยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิง
ลึก โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เปิดเผยสถานะ และ วัตถุประสงค์ในการเข้ามาศึกษาในพื้นที่

¹สุรพงษ์ โสธนะเสถียร อธิบายถึงต้นกำเนิดการศึกษาในแบบวัฒนธรรมพรรณนาว่า ในช่วงต้น
ศตวรรษที่ 20 สำนักชิคาโกเป็นผู้บุกเบิกวิธีการสังเกตการณ์ในงานสังคมศาสตร์ยุคใหม่โดยเน้นวัฒนธรรมของ
สังคมเผ่าพันธุ์ จึงนิยมเรียกกันว่า การวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณาหรือวัฒนธรรมวิธี (Ethnomethodology) ซึ่งเน้น
การสังเกตโดยตรงเช่นเดียวกับวิธีการของ ศาสตราจารย์เพียแตร์เนอฮาที่ศึกษาเป็นเรื่องของมนุษย์โดยเฉพาะใน
มุมมองของคนพื้นเมืองแต่ด้วยสายตาของนักวิจัย ในระยะหลังการวิจัยแบบวัฒนธรรมวิธีได้ดำเนินการวิจัยที่
ครอบคลุมความหมายอันหลากหลายโดยรวมไปถึงคุณลักษณะในทางสังคมศาสตร์จนเกิดการวิจัยแบบ
วัฒนธรรมพรรณนา(Ethnography) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบของวัฒนธรรมในความหมายที่กว้างขึ้น ซึ่ง
ใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในการฝังตัวอย่างยาวนานในกลุ่มคนหรือสังคมที่ศึกษาวิจัย ทั้งนี้อาจอาศัย
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายประกอบกับการแสวงหาข้อมูลมาสนับสนุนโดยเฉพาะการสัมภาษณ์เชิงลึก
เพื่อให้การวิจัยแบบวัฒนธรรมพรรณนามีลักษณะเป็นองค์รวม ครอบคลุมระบบสัญลักษณ์ และพฤติกรรมศาสตร์
ซึ่งต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในสนามเป็นเวลานานแรมปี (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545, น. 348-349, 391)

ให้กับประชาชนในชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ที่ศึกษาได้รับทราบ ทั้งนี้เพื่อจริยธรรมในการวิจัย และ เป็นการรับรองสถานภาพของผู้วิจัย เนื่องจากชุมชนที่ศึกษาอยู่ในพื้นที่ตามแนวชายแดน ซึ่งยังมีปัญหาในเรื่องยาเสพติดและความมั่นคงตามแนวชายแดนอีกด้วย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้ใช้แบบสังเกตการณ์ซึ่งเป็นแบบเปิด คือ ผู้วิจัยสามารถพรรณนาเหตุการณ์ ผู้กระทำ และรายละเอียดต่าง ๆ ของปรากฏการณ์ที่พบได้ นอกจากนั้นยังใช้สมุดบันทึกงาน และกล้องถ่ายภาพเป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตการณ์ ซึ่งมีแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตประจำวัน โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์วิถีชีวิตประจำวันของประชาชนในชุมชน ตั้งแต่ภายในครอบครัวที่ผู้วิจัยได้อาศัยร่วมอยู่ด้วย จนถึงในชุมชนตั้งแต่เช้าจนถึงค่ำ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตประจำวัน รวมทั้งการทำมาหากิน, ความสัมพันธ์ของบุคคลต่าง ๆ ทั้งในระดับครัวเรือน และชุมชน รวมถึงสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ศึกษาอีกด้วย โดยผู้วิจัยได้ใช้การเข้าไปพบปะพูดคุยกับประชาชนในชุมชนตามสถานที่ต่าง ๆ อาทิ บ้านเรือน, โรงเรียน, ในไร่ หรือสวน ฯลฯ เพื่อสังเกตการณ์ และทำความเข้าใจวิถีการดำรงชีวิต และ การประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน

1.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพิธีกรรม และงานประเพณีต่าง ๆ ของชาวอาข่าที่จัดขึ้นในชุมชน สำหรับพิธีกรรม และ การจัดงานประเพณีของชาวอาข่านั้นจะมีเป็นประจำอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปีในแต่ละเดือนทั้งพิธีกรรมที่จัดขึ้นในระดับครอบครัว และระดับชุมชน กระทั่งประเพณีสำคัญอย่างประเพณีไล่ชิงช้าซึ่งเป็นงานระดับตำบล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์ในพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อศึกษา และ ทำความเข้าใจกระบวนการและพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อม และบรรยากาศในพิธีกรรมและงานประเพณี ทั้งนี้เพื่อนำไปวิเคราะห์ ตีความ และอธิบายเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์การสร้างความเชิงอัตวิสัยของปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการปกครองเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่า รวมทั้งการวิเคราะห์สัญลักษณ์จากสื่อพิธีกรรม และประเพณีของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในการประชุม และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นทั้งภายใน และภายนอกชุมชน โดยผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์และบันทึกเหตุการณ์ รวมทั้งรายละเอียดในการประชุม หรือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน ได้แก่ การประชุมหมู่บ้าน ซึ่งจะมีการประชุมเป็นประจำ 1 ครั้งต่อเดือน การประชุมหมู่บ้านนี้ถือเป็นภารกิจของผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงสมาชิก อบต. หรือ สมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งเป็นตัวแทน

ชุมชนไปเข้าร่วมประชุมกับอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อนำข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทางอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแจ้งให้ทราบ หรือให้นโยบายมาปฏิบัติในชุมชนมาถ่ายทอดสู่ประชาชนในชุมชนต่อไป นอกจากนั้นยังรวมไปถึงการจัดประชุม หรือ การจัดอบรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการภายในชุมชน อาทิ การประชุมจัดทำแผนชุมชน การประชุมชี้แจงเรื่องเร่งด่วนต่าง ๆ จากทาง อบต. หรือจากอำเภอ และการจัดกิจกรรมในโรงเรียนซึ่งอยู่ภายในชุมชนอีกด้วย นอกจากนั้นยังรวมไปถึงการสังเกตการณ์โดยการเข้าร่วมในการจัดประชุม หรือการสัมมนาที่เกี่ยวข้องภายนอกชุมชนซึ่งมีตัวแทนของชุมชนเข้าร่วม เช่น การประชุมประจำเดือนของกำนันผู้ใหญ่ทั้งอำเภอ และการสัมมนาในเรื่องวัฒนธรรมของชาวอาข่า เป็นต้น

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของผู้นำทางการปกครอง และ ประชาชนชาวบ้านในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนข้อมูลในด้านกระบวนการสื่อสารภายในชุมชน และการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงอัตวิสัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

อย่างไรก็ตาม การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในแต่ละเหตุการณ์ และสถานที่ โดยเฉพาะในการจัดพิธีกรรม ประเพณี และการจัดประชุมหมู่บ้านนั้นมักจะพบข้อจำกัดในเรื่องของการใช้ภาษาโดยประชาชนในชุมชนจะใช้ภาษาอาข่าเป็นหลักในการสื่อสาร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องใช้ผู้ช่วยวิจัยช่วยแปลความเป็นภาษาไทย รวมถึงการบันทึกเทป หรือ บันทึกวิดีโอ แล้วนำไปให้ผู้ที่สามารถอธิบายเป็นภาษาไทยแปลความ และ สรุปสาระสำคัญต่าง ๆ ให้ฟังอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และชัดเจน

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการรายละเอียดในเรื่องกระบวนการทางความคิด และความคิดเห็นของบุคคล รวมทั้งข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตได้ในชีวิตประจำวัน เหตุการณ์ หรือในพิธีกรรมประเพณี และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ซึ่งในการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง(semi structured interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากทำให้ผู้วิจัยมีแนวทางในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจนแต่ขณะเดียวกันยังเปิดโอกาสให้ข้อมูลที่นำเสนอใจและอาจมีความสำคัญกำเนิดขึ้นผ่านการสัมภาษณ์ดังกล่าวได้อีกด้วย รวมทั้งได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ หรือการบันทึกวิดีโอตามแต่ละโอกาสที่เหมาะสม นอกจากนั้นยังต้องใช้ผู้ช่วยวิจัยในการเป็นล่ามเพื่อแปลภาษาอาข่าเป็นภาษาไทย เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลบางส่วนไม่สามารถสื่อสารภาษาไทย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกครั้งนี้มีแนวทางการสัมภาษณ์ และ ผู้ให้ข้อมูลซึ่งสามารถตอบวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อได้ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต โครงสร้างทางการปกครอง เศรษฐกิจ และสถานการณ์ปัจจุบันของชุมชนอาข่าที่ศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางการปกครอง และประชาชนในชุมชนที่ศึกษา ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อบต. แม่สลอง ในเทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สลาย อำเภอแม่ฟ้าหลวง หน่วยทหารในพื้นที่ โรงเรียน และองค์กรทางด้านการศึกษาและวัฒนธรรมอาข่า

โดยแบ่งหัวข้อหลักในการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งเป็นการศึกษาที่มาของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย, การโยกย้ายเปลี่ยนแปลงที่ตั้งชุมชน, ผู้นำ และ โครงสร้างทางการปกครองของชุมชนในอดีต, การนับถือศาสนา และ วัฒนธรรมประเพณีในอดีต, การดำรงชีพ และสภาพทางเศรษฐกิจในอดีตของประชาชนในชุมชน

สถานการณ์ปัจจุบันของชุมชนอาข่าที่ศึกษา เป็นการศึกษาสภาพสังคมปัจจุบัน และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ, การศึกษา, สถานะทางเศรษฐกิจ ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้ง ผู้นำและโครงสร้างทางการปกครอง

2.2 เพื่อศึกษาบทบาทปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ให้ข้อมูลหลักในส่วนนี้ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางการปกครอง ส่วนผู้ให้ข้อมูลเสริมเพื่อให้คำอธิบาย และทำให้ผลการศึกษามีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อบต. แม่สลองในเทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สลาย อำเภอแม่ฟ้าหลวง หน่วยทหารในพื้นที่ โรงเรียน สื่อมวลชนท้องถิ่น และผู้รู้ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีของอาข่าดั้งเดิม ได้แก่ ผู้นำทางวัฒนธรรมในชุมชนอาข่าที่ศึกษา และผู้รู้จากองค์กรเครือข่ายทางด้านวัฒนธรรมของอาข่า โดยมีแนวทางในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. การศึกษาบทบาทปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มีหัวข้อหลักในการสัมภาษณ์ คือ บทบาทและหน้าที่ของผู้นำทางการปกครอง และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน, แหล่งที่มาของความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง, กรอบจินตนาการสร้างสรรค์เศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำทางการปกครอง และ ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นการทำให้ความหมาย และความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับผู้ให้ข้อมูลเสริม ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลจากองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น เป็นการศึกษาแหล่งที่มาของความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำทางการปกครอง โดยมี หัวข้อหลักในการสัมภาษณ์ คือ นโยบาย แผนงาน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง, เนื้อหา วิธีการสื่อสาร และรายละเอียดในการดำเนินงานโครงการ หรือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง, สภาพปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน, การประเมิน การตอบรับ และโครงการต่อเนื่องในอนาคต รวมทั้งคำถามอื่น ๆ เพิ่มเติมที่เกี่ยวข้อง ณ สถานการณ์ และบริบทขององค์กรนั้น ๆ

2. การศึกษาบทบาทปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในด้าน วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีหัวข้อหลักในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บทบาททางด้านวัฒนธรรมประเพณีของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในชุมชน, การวิเคราะห์ และความคิดเห็นต่อพิธีกรรมและประเพณี, กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ, ภาษิตและคำสอน, คติและความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตประจำวันของชาวอาข่ากับความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งที่มาของความรู้ กระบวนการกล่อมเกลางานสังคม และการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณี ตั้งแต่ระดับครอบครัว และระดับชุมชน

สำหรับผู้ให้ข้อมูลเสริม คือ ได้แก่ ผู้นำทางวัฒนธรรมในชุมชนอาข่าที่ศึกษา และผู้รู้จากองค์กรเครือข่ายทางด้านวัฒนธรรมของอาข่า เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อ วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตประจำวันของชาวอาข่ากับความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญญัตติ (sign) จาก พิธีกรรมและประเพณี, กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ, ภาษิตและคำสอน, คติและความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตประจำวันของชาวอาข่าแบบดั้งเดิมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจน วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ประชาชนในชุมชน

โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในส่วนนี้ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน และ ผู้นำทางการปกครอง ซึ่งจำแนกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. กระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองเพื่อ ถ่ายทอดความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

หัวข้อหลักในการสัมภาษณ์ คือ รูปแบบ และ วิธีการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครอง ซึ่งครอบคลุมทั้ง สื่อ, เนื้อหาที่สื่อสาร, ข้อจำกัด และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนการประเมินผลในด้านการสื่อสาร

2. กระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ประชาชนในชุมชน

หัวข้อหลักในการสัมภาษณ์ คือ รูปแบบ และวิธีการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองทั้งในระดับครอบครัว และ ชุมชน ซึ่งครอบคลุมทั้ง สื่อ , เนื้อหาที่สื่อสาร, ข้อจำกัด และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนการประเมินผลในด้านการสื่อสาร

นอกจากนั้น ยังมีผู้ให้ข้อมูลเสริมเพื่อเป็นการตรวจสอบแบบสามเส้า และเป็นการเพิ่มเติมข้อมูลในรายละเอียด ซึ่งจะทำให้ข้อมูลมีความครอบคลุม และตอบวัตถุประสงค์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยผู้ให้ข้อมูลเสริมในส่วนนี้ ได้แก่ ประชาชนในชุมชน, ผู้นำทางวัฒนธรรมของชุมชน, ผู้รู้จักองค์กรเครือข่ายทางด้านวัฒนธรรมของอาข่า และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.4 เพื่อศึกษาการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในชุมชนและความสอดคล้องกับความจริงเชิงอัตวิสัยของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครอง

ผู้ให้ข้อมูลหลักในส่วนนี้ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนทั้งสองพื้นที่ศึกษาที่ครอบคลุมในทุกกลุ่มอายุ จำนวน 5 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มอายุ 7 – 12 ปี, 2. กลุ่มอายุ 13 – 19 ปี, 3. กลุ่มอายุ 20 – 40 ปี, 4. กลุ่มอายุ 41 – 59 ปี และ 5. กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป รวมทั้งสิ้น 30 คน

โดยมีหัวข้อหลักในการสัมภาษณ์ คือ ภูมิหลังผู้ให้ข้อมูลโดยสังเขป ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคล อาทิ การศึกษา อาชีพ รายได้ ศาสนา การประเมินปัญหาส่วนบุคคล และชุมชน เป็นต้น ที่มาของความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล และกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคลตามช่วงอายุ ซึ่งเป็นการศึกษาการให้ความหมายและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

3. ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นเอกสาร อาทิ เอกสารทางราชการซึ่งเป็นนโยบาย แผนงาน กิจกรรม หรือ โครงการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชาวอาข่า เพื่อใช้ในการศึกษาจักรวาลแห่งสัญลักษณ์ความพอเพียง ของผู้นำทางการปกครอง และปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงเอกสารอื่น ๆ ที่จะเป็พื้นฐานในการทำความเข้าใจบริบทของชุมชน หรือท้องถิ่นที่ทำการศึกษา โดยวิจัยเอกสารดังกล่าวนอกจากจะเป็นพื้นฐานและแนวทางศึกษา

ภาคสนามของการวิจัยครั้งนี้แล้วยังเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมอีกด้วย

วิธีการคัดเลือกพื้นที่วิจัย

การศึกษานี้เลือกศึกษาในชุมชนชาวเขาเผ่าอาข่าในจังหวัดเชียงราย โดยเลือกศึกษาปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการปกครองในชุมชนชาวอาข่า 2 อำเภอ คือ

1. อำเภอแม่ฟ้าหลวง เลือกศึกษาชุมชนชาวเขาอาข่าบ้านแสนใจ ในตำบลแม่สลองใน จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแสนใจพัฒนา, บ้านแสนใจใหม่, บ้านอาไ้ะใหม่ และบ้านอาไ้ะอนามัย

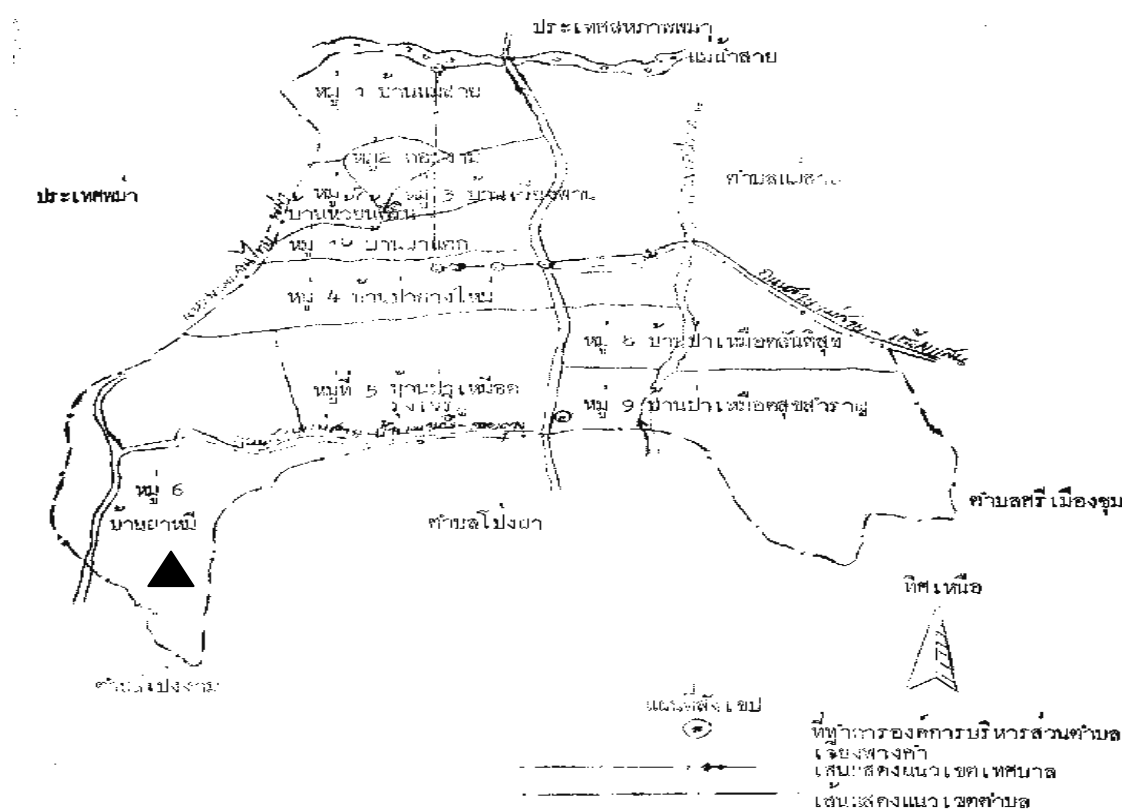
ภาพที่ 3.1

แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนบ้านแสนใจ และบ้านแสนใจพัฒนา
ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

2. อำเภอแม่สลาย เลือกศึกษาชุมชนชาวเขาอาข่าผาหมี ในตำบลเวียงพาค่า จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านผาหมี

ภาพที่ 3.2
แผนที่แสดงชุมชนอาข่าบ้านผาหมี หมู่ 6 ตำบลเวียงพางคำ
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

วิธีการคัดเลือกพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า เนื่องจากพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายมากที่สุด คือ โดยอาศัยอยู่ที่ จ.เชียงรายมากที่สุด คือ จำนวน 59,782 คน โดยเหตุที่เลือกชุมชนอาข่าดอยแสนใจ ในตำบลแม่สลองโน และชุมชนอาข่าบ้านผาหมีในตำบลเวียงพางคำนั้น เนื่องจากทั้งชุมชนอาข่าทั้ง 2 ที่เก่าแก่ และมีประวัติศาสตร์การเข้ามาตั้งชุมชนใน 2 พื้นที่ดังกล่าวนี้ตั้งแต่ในยุคแรกที่มีการอพยพเข้ามาของชาวอาข่าในประเทศไทย ประกอบกับทั้ง 2 พื้นดินเคยเป็นพื้นที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรชาวเขาในพื้นที่ด้วยพระองค์เองตั้งแต่ ปี 2506 โดยทรงได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาให้กับชุมชนบนพื้นที่สูงต่อเนื่องมาโดย ดังนั้น พื้นที่ชุมชนทั้งสองแห่งนี้จึงน่าจะเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญบริเวณ

ชายแดนทางภาคเหนือที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นความสำคัญ ดังนั้น เมื่อทรงพระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาชน

ในด้านวิถีการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี พบว่า ชุมชนอาข่าทั้ง 2 พื้นที่ ประชาชนในชุมชนยังคงมีวัฒนธรรมประเพณี โดยการนับถือบรรพบุรุษแบบอาข่าดั้งเดิม และยังคงมีคติความเชื่อแบบดั้งเดิม

วิธีการเข้าสนามวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจาก มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา (พชภ.) ในการแนะนำพื้นที่ที่สามารถเข้าไปดำเนินการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัยที่วางไว้ โดยทางมูลนิธิได้แนะนำผู้วิจัยให้รู้จักกับกลุ่มเยาวชนอาข่าในหมู่บ้านอาเโอะใหม่ ซึ่งอยู่ในกลุ่มบ้านแสนใจ หมู่ 7 ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการวิจัยครั้งนี้ และได้ทำการทดลองเข้าสนามวิจัยในพื้นที่ตำบลแม่สลองในเพื่อทำความรู้จักและ ศึกษาข้อมูลชุมชน กับปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำการปกครองในระดับท้องถิ่นในเบื้องต้น โดยก่อนเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ติดต่อกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าไปแนะนำตัว และเพื่อเป็นการรับรองสถานภาพของผู้วิจัยในการเข้าไปเก็บข้อมูลในชุมชน

ส่วนการเข้าสนามวิจัยในหมู่บ้านผาหมี่ ตำบลเวียงพาคำ อำเภอแม่สายนั้น ผู้วิจัยใช้การติดต่อผ่านทางโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่วิจัย เพื่อให้ทางโรงเรียนเป็นผู้นำผู้วิจัยไปแนะนำตัวกับผู้นำการปกครองในระดับท้องถิ่น และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน โดยในเบื้องต้นผู้วิจัยได้เข้าไปทดลองสนามวิจัยโดยเข้าไปศึกษาข้อมูลชุมชนในพื้นที่ผ่านทางโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 และเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่เข้าไปดูแลพื้นที่ เนื่องจากในอำเภอแม่สาย และพื้นที่บ้านผาหมี่ซึ่งเป็นสนามวิจัยครั้งนี้ติดกับชายแดนไทยพม่า ซึ่งยังมีปัญหาเรื่องความมั่นคง และปัญหาการยาเสพติด ดังนั้น ก่อนเข้าสนามวิจัย ผู้วิจัยจะติดต่อกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าไปแนะนำตัว และ เพื่อเป็นการรับรองสถานภาพของผู้วิจัยในการเข้าไปเก็บข้อมูลในชุมชนเช่นเดียวกับในตำบลแม่สลองในด้วย

วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้ แบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน คือ **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก** และ **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเสริม** โดยมีรายละเอียดในแต่ละกลุ่มดังนี้

1. **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก** ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การศึกษาซึ่งที่ได้ระบุและให้คำจำกัดความหรือนิยามไว้ตั้งแต่เบื้องต้น ได้แก่

1.1 ผู้นำทางการปกครอง

1.2 ปราชญ์ชาวบ้าน

โดยผู้ให้ข้อมูลในข้อ 1.1 และ 1.2 นั้นเป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงและตามวัตถุประสงค์การศึกษาในข้อ 2 และการศึกษากระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในการถ่ายทอดความจริงเชิงอัตวิสัยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่สมาชิกในชุมชน ตามวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 3

1.3 ประชาชนชาวอาข่าในชุมชนที่ศึกษา

สำหรับผู้ให้ข้อมูลในข้อ 1.3 นี้ เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของบุคคลและความสอดคล้องกับความจริงเชิงอัตวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการระดับท้องถิ่นในชุมชนอาข่า จังหวัดเชียงราย ตามวัตถุประสงค์การศึกษาในข้อที่ 4

2. **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเสริม** ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดไว้ หรือระบุไว้ในเบื้องต้น แต่เป็นผู้ให้ข้อมูลซึ่งพบในสนามวิจัย และจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

2.1 เจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่น ๆ จากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่มาของความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและในด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่า

2.2 ผู้นำทางวัฒนธรรมในชุมชนอาข่าที่ศึกษา และผู้รู้จากองค์กรเครือข่ายทางด้านวัฒนธรรมของอาข่า

โดยผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1. **ผู้นำทางการปกครอง**

ผู้นำทางการปกครองในแต่ละชุมชนจะมีรายชื่อและตำแหน่งที่ระบุไว้อย่างชัดเจน โดยในที่นี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาผู้นำทางการปกครองระดับท้องถิ่นได้แก่

1.1 ผู้ใหญ่บ้าน

1.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

1.3 สมาชิกอบต.แม่สลองในและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงพางคำซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนที่ศึกษา

เหตุที่คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลดังนี้เนื่องจากผู้นำทางการปกครองในตำแหน่งอื่นๆ อาทิ กำนัน ซึ่งจากการสอบถามก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลนั้นพบว่า บทบาทของกำนันในชุมชนนั้นไม่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการศึกษาครั้งนี้ และไม่ได้พักอาศัยในชุมชนที่ศึกษาอีกด้วย ส่วนตำแหน่งอื่นๆ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้านนั้น จากการสอบถามบุคคลในชุมชนที่ศึกษาเบื้องต้นพบว่า มีคณะกรรมการหมู่บ้านจำนวนหลายคน ซึ่งโดยปกติ ผู้ที่มีบทบาททางการปกครองที่เด่นชัดในชุมชนจะมีผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งอบต.และสมาชิกสภาเทศบาล

2. ประชาชนชาวบ้าน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาประชาชนบ้านด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจสนามวิจัยโดยการสอบถามถึงผู้รู้ของอาข่าในชุมชนด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและนับถือของคนในชุมชน โดยมีผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำทางการปกครองให้คำแนะนำเบื้องต้น จากนั้นจึงได้ทำการพูดคุยเบื้องต้นโดยมีล่ามช่วยแปลให้เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งในระหว่างการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ผู้วิจัยยังได้รับการแนะนำและพบกับผู้รู้ที่นอกเหนือจากที่สำรวจไว้เบื้องต้นด้วย จนสามารถเลือกศึกษาประชาชนบ้านที่ตรงตามนิยามความเป็นประชาชนบ้านที่ตั้งไว้บุคคลซึ่งได้รับการยกย่องเป็นผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญาและความชำนาญทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนซึ่งมีบทบาทเป็นผู้นำตามธรรมชาติที่ไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย แต่เป็นผู้นำที่มีลักษณะของ “ผู้รู้” โดยมีคุณลักษณะของบุคคลที่สำคัญ คือ เป็นผู้ที่มีทั้งภูมิความรู้ และ พฤติกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของบุคคลต่างๆในชุมชน ตลอดจนมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และ เป็นแบบอย่างให้กับประชาชนในชุมชนได้อีกด้วย

โดยพบประชาชนบ้านที่ตรงตามนิยามที่ตั้งไว้ จำนวน 2 คน ซึ่งสามารถแบ่งประเภทได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. ประชาชนผู้อาวุโส และประชาชนรุ่นใหม่

ประชาชนผู้อาวุโส

การศึกษาครั้งนี้พบประชาชนผู้อาวุโสเพียง 1 ท่าน ที่ คือ อ่าบ้อลีผ่า เยอส์อ ด้วยบทบาทของการเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมของชุมชน ประกอบกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เป็นผู้องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีของอาข่าแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากบุคคลในชุมชน และ นอกชุมชนด้วย

2. มีองค์ความรู้ทางด้านสมุนไพรและการรักษาโรคด้วยภูมิปัญญาแบบอาข่า ซึ่งทำให้เป็นที่นับถือ เชื่อถือ และพึ่งพิงของสมาชิกในชุมชนอื่น ๆ เนื่องจากสามารถรักษาผู้ป่วยให้หายได้โดยมิต้องพึ่งการแพทย์สมัยใหม่

3. คุณลักษณะส่วนบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติตนแบบอย่างให้กับคนในชุมชน และสามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับคนในชุมชนได้

4. มีลักษณะของผู้นำทางความคิด ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคลในชุมชนทั้งในด้านความเชื่อ และกฎจารีตประเพณีต่าง ๆ แบบอาข่าดั้งเดิม

ปราชญ์รุ่นใหม่

ส่วนปราชญ์รุ่นใหม่ ผู้วิจัยคัดเลือกโดยได้รับการแนะนำจากบุคคลในชุมชน โดยปราชญ์รุ่นใหม่นั้นเป็นผู้รู้ในด้านของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณี เนื่องจากภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูลนั้น ได้ทำงานในด้านของการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในด้านวัฒนธรรมประเพณีของอาข่ามาโดยตลอด เนื่องจากทำงานในสมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมอาข่า จังหวัดเชียงราย และอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ของผู้อาวุโส และมีคุณลักษณะที่แตกต่างจากปราชญ์ผู้อาวุโสทั้งในด้านของการสื่อสาร สภาพแวดล้อมทางด้านสังคม การทำงาน และที่มาของความรู้ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้พบเพียง 1 คน คือ อาหู่ ปอแฉ่ หรือ ไกรสิทธิ์ สิทธิโชค โดยเป็นชาวอาข่าในหมู่บ้านแสนใจพัฒนา

ซึ่งความจริงแล้วชุมชนอาข่าที่ศึกษาทั้ง 2 ชุมชนนั้น มีผู้รู้ซึ่งเป็นผู้อาวุโสที่มีองค์ความรู้ทั้งทางด้านวัฒนธรรมประเพณี สมุนไพรและการรักษาโรค ด้านดนตรี และด้านอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากพอสมควร รวมทั้งผู้นำทางวัฒนธรรมตามโครงสร้างแบบอาข่าดั้งเดิมซึ่งมีองค์ความรู้ทางด้านพิธีกรรมและประเพณีแบบอาข่าดั้งเดิม แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นข้อจำกัดคือคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ แม้จะเป็นผู้นำทางวัฒนธรรม หรือ ผู้รู้ของชุมชนในด้านต่าง ๆ แต่อาจมีพฤติกรรมบางประการซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับสำหรับสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีต่ออิทธิพลทางความคิดของบุคคลได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงพบปราชญ์ผู้อาวุโสและปราชญ์รุ่นใหม่ที่ตรงตามนิยามและวัตถุประสงค์การศึกษาที่ตั้งไว้ 2 ท่านเท่านั้น

3. ประชาชนในชุมชน

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในชุมชนทั้งสองพื้นที่ศึกษานั้น ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงโดยจำแนกและคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามกลุ่มอายุ และเพศ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเรื่องของการสร้างกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคลที่ครอบคลุมในทุกกลุ่มอายุ จำนวน 5 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มอายุ 7 – 12 ปี, 2. กลุ่มอายุ 13 – 19 ปี, 3. กลุ่มอายุ 20 – 40 ปี, 4. กลุ่มอายุ 41 – 59 ปี และ 5. กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป

โดยในแต่ละกลุ่มอายุคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล 6 คน ประกอบด้วยเพศชายจำนวน 3 คน และ เพศหญิงจำนวน 3 คน จาก 3 หมู่บ้าน คือ บ้านแสนใจ 2 คน , บ้านแสนใจพัฒนา 2 คน และ บ้านผาหมี 2 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

4. ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในส่วนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่หรือบุคคลจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่มาของความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และในด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่า โดยข้อมูลในส่วนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องนั้นได้มาจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้นำและปราชญ์ชาวบ้านที่ระบุถึงแหล่งที่มาของความรู้ ประกอบกับข้อมูลจากเอกสารที่ระบุถึงความเกี่ยวข้องของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ กับชุมชนที่ศึกษา

วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพการจัดทำข้อมูลจึงต้องมีการจัดการอย่างมีระบบระเบียบแม้จะมียุทธวิธีในการศึกษาที่ยืดหยุ่นและอ่อนไหวไปตามบริบท แต่การจัดกระทำข้อมูลครั้งนี้จะมีความจริงจัง โดยมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการวิจัย (Trustworthiness) ด้วยการใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า คือตรวจสอบสภาพของข้อมูลที่มาจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง (Data Triangulation) เพื่อเปรียบเทียบความจริงที่มาจากต่างกรรมต่างวาระ นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งนี้ยังใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลจากหลากหลายวิธีวิจัย (Methodological Triangulation) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นวิธีการหลักในการศึกษา โดยจะใช้วิธีการสังเกตและการสำรวจเอกสารช่วยในการตรวจสอบข้อมูล การศึกษาครั้งนี้แม้ว่าผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎี กรอบจินตนาการสร้างสรรค์ความจริงทางสังคมเป็นทฤษฎีหลักในการศึกษา แต่ในการตรวจสอบผลการศึกษานั้นผู้วิจัยจะใช้หลากหลายทฤษฎีเข้ามาตรวจสอบผลการศึกษา (Theory Triangulation) ทั้งที่เป็นทฤษฎีจากสาขาวิชาการสื่อสาร ทฤษฎีจากสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะค้นหาทฤษฎีมูลฐาน (grounded theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีหรือข้อสรุปที่สร้างขึ้นมาอย่างเป็นระบบจากข้อมูลรูปธรรมหรือความเป็นจริงที่ได้ค้นพบจากการศึกษาวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่การศึกษานี้ได้ตั้งไว้

งานเขียนของ Graser and Strauss (1976) Strauss and Cabin (1990) Naresh R. Pandit (1996) นิศา ชูโต (2551) และ สุภางค์ จันทวานิช (2542) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลจะเริ่มตั้งแต่เข้าสู่สนามคือ เป็นการวิเคราะห์ไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล โดยในช่วงแรกของการเข้าสู่สนามจะมีสัดส่วนในการเก็บข้อมูลมากกว่าการวิเคราะห์ข้อมูล ในขณะที่ช่วงท้ายของการอยู่ในสนามจะเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลมากกว่า ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยจะใช้วิธีการที่เริ่มต้นจากการการลงรหัสแบบเปิด (open coding) เพื่อพัฒนาแนวคิด (concepts) และหัวเรื่อง (categories) จากนั้นก็จะใช้การลงรหัสแบบเชื่อมโยง (axial coding) เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละหัวเรื่องและหัวเรื่องรองต่าง ๆ หลังจากนั้นจึงใช้การลงรหัสแบบเฉพาะเจาะจง (selective coding) เพื่อที่จะบูรณาการหัวเรื่องต่าง ๆ ที่ได้มาเข้าด้วยกันอันจะนำไปสู่การสร้างกรอบทฤษฎี จากนั้นก็จะสร้างข้อสรุปย่อย (Memo) โดยนำรหัสต่าง ๆ ที่ได้มานั้นมาหาความสัมพันธ์กันหรือเป็นการสรุปความคิดเกี่ยวกับรหัสและความสัมพันธ์ของรหัสต่าง ๆ ไปด้วยกัน โดยที่ข้อสรุปดังกล่าวจะต้องได้รับการทดสอบในแง่มุมต่างๆหรือเป็นการเคี้ยวข้อมูล (sorting) จนกระทั่งอิ่มตัว (saturation) หรือเรียกได้ว่าสามารถสร้างข้อสรุปที่ครอบคลุมข้อมูลใหม่ได้หมดและในท้ายที่สุดก็จะได้เป็นบทสรุป จากนั้นผู้วิจัยจะทำการยืนยันผลสรุปโดยตรวจสอบยืนยันผลสรุปที่ได้ทั้งจากทฤษฎีต่าง ๆ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จนนำไปสู่การเสนอทฤษฎีมูลฐานจากบริบทที่ศึกษาในครั้งนี้

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มที่ 1 : ผู้นำทางการปกครอง

ผู้นำทางการปกครอง จำนวน 18 คน ได้แก่

ชุมชนอาข่าบ้านแสนใจ

1. นายอาเหนือ เยอส์อ	ผู้ใหญ่บ้านแสนใจ
2. นายสมเพชร จือเปาะ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแสนใจ
3. นายพงษ์พันธ์ เยอส์อ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแสนใจ
4. นายอาฤ เยอส์อ	สมาชิกอบต.แม่สลองใน บ้านแสนใจ
5. นายธีรชาติ พนานุรักษ์สกุล	สมาชิกอบต.แม่สลองใน บ้านแสนใจ
6. นายภูมินทร์ ปอแง	ผู้ใหญ่บ้านแสนใจพัฒนา
7. นายเทวา เสรีธรรมรัตน์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแสนใจพัฒนา

8. นายภูมิภินทร อู่ลือ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแสนใจพัฒนา
9. นายจันทน์ มาเยอะ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแสนใจพัฒนา
10. นายอาเตะ เตโชวิชกิจ	สมาชิกอบต.แม่สลองใน บ้านแสนใจพัฒนา
11. นายปิยะพงษ์ อายิ	สมาชิกอบต.แม่สลองใน บ้านแสนใจพัฒนา

ชุมชนอาข่าบ้านผาหมี่

1. นายชาญยุทธ รุ่งทวีพิทยากุล	ผู้ใหญ่บ้านผาหมี่
2. นายสวัสดิ์ มหาบุริมกุล	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านผาหมี่
3. นายนิวัติ อารงค์ทัศนี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านผาหมี่
4. นายเชษฐา ภัทรนันท์กุล	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านผาหมี่
5. นายอุดม พนาพิทักษ์ทอง	สมาชิก และประธานสภาเทศบาลตำบลเวียงพางคำ
6. นายอัฉริยะ อารงค์ทัศนี	สมาชิกเทศบาลตำบลเวียงพางคำ
7. นายมนตรี พฤษภาพันธ์ทวี	อดีตผู้ใหญ่บ้านผาหมี่ หรือชาเจ๊ะ หม่อโป๊ะกู

กลุ่มที่ 2 : ปราชญ์ชาวบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน ได้แก่

1. นายลีผา เยอส์	ปราชญ์ผู้อาวุโส ด้านวัฒนธรรมประเพณีชุมชนอาข่าบ้านแสนใจ ตำบลแม่สลองใน
2. นายไกรสิทธิ์ สิทธิโชค (อาทุ่ ปอแฉ่)	ปราชญ์รุ่นใหม่ด้านวัฒนธรรมประเพณีชุมชนอาข่าบ้านแสนใจ

กลุ่มที่ 3 : ประชาชนในชุมชน²

ประชาชนในชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 30 คนโดยแบ่งตามกลุ่มอายุ ทั้งหมด 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ได้แก่

²ผู้ให้ข้อมูลในส่วน of ประชาชนในชุมชนอาข่าทั้งสองพื้นที่นั้น ผู้วิจัยจะใช้นามสมมติเพื่อไม่ให้มีผลใดๆต่อผู้ให้ข้อมูล ส่วนผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มอื่น ๆ ที่ระบุชื่อนั้น เนื่องจากมีตำแหน่งที่ระบุชัดเจนและเป็นที่รับทราบกันโดยทั่วไป ประกอบกับได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลให้สามารถเปิดเผยชื่อได้

- น.ท.หญิงอัจฉรา พิมพ์พันธ์ รองหัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียง 914
สำนักงานพัฒนาภาค 3
หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
- ร.อ.สัมฤทธิ์ รักษาพล หัวหน้าชุดสถานีวิทยุเพื่อการพัฒนาแม่ฟ้าหลวง
FM 107.3 MHz ในเครื่องกองทัพบก
- จ.ส.ต. กมล ดอนไพรพันธ์ ผู้จัดรายการ สถานีวิทยุเพื่อการพัฒนาแม่ฟ้าหลวง
FM 107.3 MHz ในเครื่องกองทัพบก

4. โรงเรียน

- ไชยรัตน์ จินะราช ผู้อำนวยการโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5
- คณะครูโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5
- รัชนี้ เมืองใจ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนดอยแสนใจ
(ตชด.อนุสรณ์)
- คณะครูโรงเรียนดอยแสนใจ(ตชด.อนุสรณ์)

5. โครงการพัฒนาดอยตุง

เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคม โครงการพัฒนาดอยตุง

6. เทศบาลตำบลเวียงพางคำ

- นายศิลาฤทธิ์ กวางทอง นายกเทศมนตรีตำบลเวียงพางคำ
- นายวิษณุ ยะผั่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน
เทศบาลตำบลเวียงพางคำ

7. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองใน

- นางรุจิรา ใจจักร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองใน
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน

8. ผู้ให้ข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า

- อาจู่ จูเปาะ ประธานชมชมมอาข่าประเทศไทย
- ผู้นำทางวัฒนธรรม และผู้อาวุโสของชุมชน